

interpretáció magas színvonalra is képesek lettek volna egy nagy koncert sikerét biztosítani. Matei Socor, miután az *Adeverul Literar* és más lapok hasábjain megjelent kritikái jegyzeteiben nem egyszer érintette az új román zene kérdéseit, most *Zaharia Stanciu* folyóiratában, az *Azi-ban Új zene* címen az egyesület előadásainak ezzel a viszonylagos sikertelenségével foglalkozik és annak okát főleg a vezetők naivságában és adminisztratív tehetetlenségében látja. Hozzászólásának értékét nemcsak kollégialis tárgyilagossággal adja meg (bár Socor nem tagja az Egyesületnek), hanem az a tény is, hogy bár maga mint szerző egészen új, az eddiginél átfogóbb és szabadabb forma-felfogást képvisel, a harmóniának és akusztikának bevett törvényeit ostromolja és zenetörténeti felfogásában a dialektikus materializmus alapján áll, kritikában és művészetpolitikában az összes formai fölfogások és lehetőségek szabad érvényesülését és ezeknek új *tartalmi* gazdagodását tartja szem előtt.

Ő is csodálkozva állapítja meg, hogy „míg a koncert szervezők a hazai szerzők hiányát sirják, a szerzők viszont műveik parlagon heverését panaszolják”. A cselekvés emberének energikus magatartásával tanácsolja, hogy az Egyesület „az új zene érdekében az egész román zene érdekében törje át a szakmai kalitka szűk rácsait és árassza el a piacot, ha kell dobbal, trombitával is! Miért illetné ez az eszköz csak a rossz zene demagógjait? Több bátorságot és kevesebb szerénységet várunk azoktól, akiket nehezen lehetne tudicsérni.” (K. M.)

BALÁZS FERENC, aki most 36 éves korában meghalt, hivatása szerint unitárius pap volt. Ezen a hivatásán azonban messze túlnőtt, lévén több, mint ez vagy az a hivatású ember. Az a természet volt, aki világéletében legalább egy tucat ember helyett tevékenykedett, úgy azonban, hogy ugyanennyi érdeklődési irányát is egyesítette magában. Életrésztében is számos ember útját, munkáját vállalta. Bejárta a kerek világot, járt mindenütt, ami egy olyan valóban reformer hajlandóságú ember érdeklődését kielégíthette, mint aminő ő volt. Tanult Angliában, Amerikában, járt Japánban, Kínában, Indiában, mindenütt a hivatására készülő érzékenységével és kíváncsiságával. Rengeteget látott és rengeteget tanult, s amikor hazajött, egy Torda melletti kicsi faluba ült el, ahol minden jót meg akart valósítani, amit a világban látott, s ahonnan — mondhatni — megváltoztatni készült a világot. Nagy harcok voltak egyházával, gyülekezetével. Pár év után azonban a falú és a környéke mégis megtelt tevékenysége jeleivel. Különös kaland volt ez az ő meszkövi, majd később az Aranyosszék vidékére kiterjedő gazdasági szervezkedése! Művelődésünkben talán csak az egy Tessediké hasonlítható hozzá — a múltban, mert napjainkban társtalan volt, bármennyire kívánta is kezdeményezése körzetén túl, mindenféle a hozzá kapcsolódó láncot. Sikereségeit és kudarcait ennek a nagy válllásának ő maga írta meg — mert író is volt — „Rög alatt” címen, tiszta erdélyi nyelven, ahogy kevesen írnak. Esze s kedélye járása, lelkes nagy természete, akaratos, mindig tevékeny sokoldalúsága ritka elevenséggel hajlik ki e könyvből, mely ugyanolyan különös és rokonszenves mű, mint világ-uti rajza (Bejáróm a kerek világot). Ritka, valóban erdélyi könyv ez, szűk sugarú művelődésünkben páratlan. Min! ahog, páratlan ő maga. Igen, páratlan. — mi vigyázzunk a szavainkra. Többször perbe szálltunk vele s ő is hadakozott ellenünk: de az ember-példányt s az író-példát mindig szerettük benne. Az erdélyi magyar irodalomban művelte, törekvése, ereje szerint egyedül állt. A közösségért élő, a közösségeért író volt, ama falumunkás: eredetiben és tisztán, már akkor és itt, amikor mindenféle ez a fajta író

még csak vajudik: a narodnyik. Ennek a típusnak sok a veszélye, sok új értelmiségi el is intézi külföldön. Sokszor joggal, mert narodnyikjaink jó részt karriérista kirándulók, akiket a divat sodor a faluba egy-két napra, hétre. Balázs Ferencet minden hajlamba, erre a faluba vitte. Hogy közben vaskosakat is tévedett! Hogy számos kiforratlan törekvés fűtötte, — minő vétek volna felelni neki, aki az író és a közéleti cselekvő minden magyar közösségi tájban ismeretlen feladatát tapingatta, hála és segítőkészek nélkül, harcba minden irányban. De nemcsak, mint író volt egész és őszinte. Papiságát is átítatja reformeri hajlandósága. Az unitarizmus legősibb hagyományai csaptak ki belőle. Mindenben a legközelebb állt napjainkhoz... Napjaink minden összefüggése, minden jó és rossz erő az írónak és embernek ezt a balázsferenci fajtáját préseli, dobja az előtérbe, mégha tévedésekkel is, mert az őfajtájú íróval, emberrel szép még hadba szállni is. Az emberség, a tisztaság volt példaadó benne.

(Gaál Gábor)

GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A JAPAN TERVGAZDASÁG

Hűbéres ország volt még Japán 80 évvel ezelőtt, mikor az amerikai hadihajók kikényszerítették az addig világtól elzárt ország megnyitását és a fehér hatalmakkal való kereskedelmi szerződések megkötését. A betolakodó fehérek ellen csak saját fegyverükkel lehetett védekezni, vagyis az ország iparosításával. Japán a hűbéri társadalomból hirtelen és tervszerűen ugrott át a monopolkapitalizmusba, több évszázad és így a szabadversenyos kapitalizmus kihagyásával. A fehérek tőkés rendjéből csak a legmodernebbet, legversenyképesebbet vették át. Gyárakat és bányákat rendeztek be a memrég még alvó országban, modernebbül, mint számos európai üzem. Az első London nyújtotta kölcsönből táviróvonalat építettek és ma iparosított az egész ország, mindenütt villanyáram mozgatja a vonatokat és üzemeket. 80 év előtt csak kis parti hajók voltak, ma a japán hajók bejárják az egész világot. Állami ipar-racionalizálási iroda akadályozza meg, hogy a világpiacon a japán cégek egymással versenyezzenek, japán szervezetek kutatják fel a japán ipar számára a legolcsóbb bevásárlási helyeket. Hogy minél versenyképesebb legyen a japán áru, a közvetítő kereskedelem kizárásával egyenesen a termelőtől vásárolnak Japánnak nyersanyagot, amit a legolcsóbb úton, persze japán hajókkal, szállítanak a japáni feldolgozó helyekre. Kartellszerű szervezetek állapítják meg az eladási árakat bel- és külföldön, szabályozzák a termelést a szükségletnek megfelelően, hogy az eladhatatlan árúk felhalmozódását elkerüljék. Az ipar centralizált, ami együtt jár a nagy tőkeakkumulációval is. A japán termelés néhány kézben. A Mitsui és Mitsubishi-családok kezükben tartják a nehéz ipart, kivitelt, behozatalt, bankokat, szállítást, élelemellátást, stb., egészen a rádióig és ujságokig. Szóval, irányított termelés, állami támogatással. A pénzforrások 70%-a néhány családnak kezében. A japán üzleti tőke 97 százaléka iparba, kereskedelembé és bányászatba van beruházva, bár a lakosság egyötöde él csak ezekből. Viszont a tőkének csak 3 százaléka jut földművelésre, halászatra és kisiparra, holott ezekben az ágakban dolgozik a lakosság nagyobb fele.

A tervszerű termelés mellett Japán versenyképességét nagyban növelte a fehér hatalmak egymás közti viszálya. A háború alatt és után Japán